

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3260/2021. (VI. 22.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.1200/2020/2. számú végzése, valamint a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 19.Bv.1921/2020/2. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselő (dr. Szabó Gábor ügyvéd) útján eljárva, az Abtv. 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság 1.Bpkf.1200/2020/2. számú, valamint a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjának 19.Bv.1921/2020/2. számú végzése alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat, mivel a hivatkozott bírósági végzések az indítvány szerint sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, I. cikkét, II. cikkét, III. cikkét, IV. cikk (1) bekezdését, 25. cikkét, valamint 28. cikkét.
- [2] A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint az indítványozó 2013. október 10-e és 2019. augusztus 6-a közötti időszakra nézve, alapvető jogait sértő fogvatartási körülményei miatt 2019. augusztus 6-án kártalanítási iránti kérelmet terjesztett elő a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportjához (a továbbiakban: elsőfokú bíróság). A kérelemben a túlzásfólságot, a nem megfelelő szellőztetést, a korlátozott tisztálkodási lehetőségeket, a rovarirtás hiányát, a nem megfelelő egészségügyi ellátást, valamint az élelmezést kifogásolta. Az indítványozó 2013. október 10-e és 2018. február 6-a között előzetes letartóztatásban volt különböző büntetés-végrehajtási intézetekben, majd 2018. február 7-én fogatosították rajta a jogerős szabadságvesztésre ítéletét, amelyet 2018. február 19-től tölt a Szegedi Fegyház és Börtönben (a továbbiakban: bv. intézet). Az indítványozó a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 144/B. §-a szerinti panaszt 2019. július 19-én terjesztette elő a bv. intézet parancsnokánál, amelyet a parancsnok 2019. augusztus 8-án bírált el. A kártalanítási kérelem előterjesztését követően a Csongrád Megyei Főügyészség (a továbbiakban: ügyészség) kifejtette, hogy véleménye szerint 2013. október 10-e és 2017. december 19-e közötti időszakra a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani, ugyanis az érintett időszakban több alkalommal is 30 napot meghaladó időtartamban megszűnt az alapvető jogot sértő elhelyezés, így a Bv. tv. 10/A. §-a szerinti 6 hónapos jogvesztő határidő letelt. Ezért az ügyészség szerint a kártalanítás során figyelembe vehető időtartam 2017. december 20-a és 2019. augusztus 6-a között áll fenn, és e tekintetben megalapozott.
- [3] Az elsőfokú bíróság az ügyészség érvelését részben osztotta, és megállapította, hogy 2013. október 10-e és 2017. december 19-e között több alkalommal is 30 napot meghaladó időtartamra megszűnt a jogellenes elhelyezés. Erre tekintettel a kérelmet ezen időszakokra nézve érdemi vizsgálat nélkül elutasította. A 2017. december 20-a és 2019. augusztus 6-a közötti időszakra nézve azonban a bíróság a Bv. tv. és az irányadó egyéb jogszabályok alapján megállapította, hogy az indítványozó 457 napot volt olyan zárkában, ahol megsértették

az alapvető jogait (138 napra azonban ebben az időszakban is alaptalannak ítélte meg az indítványozó kérelmét). Ezért a jogszabályok alapján 548 400 Ft kártalanítást ítelt meg a részére.

- [4] 2. Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben az indítványozó fellebbezéssel élt. A másodfokon eljáró Szegedi Törvényszék (a továbbiakban: másodfokú bíróság) a fellebbezést elutasította, és az elsőfokú bíróság végzését helyben hagyta (azzal, hogy a kártalanítás 2020. december 31-ig nem fizethető ki). A másodfokú bíróság szerint az elsőfokú bíróság helyesen rögzítette a tényállást, és alkalmazta az irányadó jogszabályokat. Helyesen döntött akkor is az elsőfokú bíróság, amikor az érdemben vizsgált időszakra nézve úgy határozott, hogy a fogvatartott 595 napból mindösszesen 457 napot töltött olyan zárkában, ahol az alapvető jogait sértették. Ezért az elsőfokú bíróság végzését helyben hagyta, a kártalanítás kifizetését pedig az időközben elfogadott Bv. tv. módosítás miatt 2020. december 31-ig felfüggesztette.
- [5] 3. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg az első- és másodfokú bíróságok végzéseinek alaptörvény-ellenességét, mivel azok az Alaptörvény több pontját is sértik.
- [6] Alkotmányjogi panaszának az indokolásában az indítványozó kifejtette, hogy álláspontja szerint a Bv. tv. 2017. január 1-jei módosítása – amely a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdését beiktatta – a visszaható hatályú jogalkotás tilalmában ütközik, ezért sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését. Álláspontja szerint az első- és a másodfokú bíróságok olyan körülményt (jogszabályváltozást) értékeltek a terhére, amelyről az érintett időszakban (2013–2017 között) nem is volt, és lehetett tudomása, ezért a bíróságok végzései a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmába is ütköznek. Ennek kapcsán hivatkozott az Alkotmánybíróság 3154/2019. (VII. 3.) AB határozatára is. Úgy véli, hogy ebben az ügyben hozott alkotmánybírósági megsemmisítés indoka az ő ügyében is ugyanezen okok miatt fennáll. Az indítványozó a visszaható hatályú jogalkalmazás sérelme miatt hivatkozott továbbá az Alkotmánybíróság 3377/2019. (XII. 19.) AB határozatára, amely szerint a bíróságok a kártalanítási kérelem elbírálása során nem értékelhetnek olyan jogszabályváltozást az indítványozó terhére, amelyet 2017. január 1-je előtt nem ismerhetett. Ugyancsak hivatkozott az indítványozó a 3376/2019. (XII. 19.) AB határozatra, amelyben a testület a fenti szempontokat erősítette meg.
- [7] Az indítványozó a fentiek mellett az Alaptörvény I. cikk, II. cikk, III. cikk és IV. cikk (4) bekezdése alapján is állította a támadott végzések alaptörvény-ellenességét. Ezek tekintetében elsősorban arra hivatkozott, hogy a nemzetközi és a hazai gyakorlat alapján az érdemben nem vizsgált időszakra nézve is fennállt az alapvető jogait sértő elhelyezés esete, ezért az érdemi vizsgálat hiánya ezen alaptörvényi rendelkezéseket is sérti.

II.

- [8] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„I. cikk (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

[...]

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„III. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”

„IV. cikk (4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

[9] 2. A Bv. tv. ügyben érintett rendelkezései:

„10/A. § (1) Kártalanítás jár az elítéltnak vagy az egyéb jogcímen fogvatartottnak a fogvatartása során a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (a továbbiakban együtt: alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények) által előidézett sérelem miatt. A kártalanítás minden egyes, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között eltöltött nap után jár. A kártalanítás megfizetésére az állam köteles. (2) Az (1) bekezdésben meghatározott jogcímen további kártérítésnek vagy sérelemdíjnak helye nincs, de az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott jogosult az ezt meghaladó igényét polgári bíróság előtt érvényesíteni.

(3) A kártalanítás egy napra eső összege legalább ezerkettőszáz forint, de legfeljebb ezerhatszáz forint.

(4) A kártalanítás iránti igény attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek. E határidő elmulasztása jogvesztő. E bekezdés alkalmazásában nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének, ha e körülmény fennállása rövid időtartamra, de legfeljebb harminc napra megszakad azért, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt.”

„436. § (10) E törvénynek a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény 22. §-ával megállapított 10/A. § szerinti kártalanítási igény benyújtására az az elítélt és egyéb jogcímen fogvatartott is jogosult,

a) akinek az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelme a módosítás hatálybalépése előtt egy éven belül szűnt meg,

b) aki az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az EJEH-hez nyújtott be kérelmet, ha a kérelmet az EJEH a módosítás hatálybalépésének napjáig nyilvántartásba vette, kivéve, ha a fogvatartott az EJEH-hez címzett kérelmét 2015. június 10. napját követően nyújtotta be és a kérelem benyújtásakor a jogsértés megszűnésétől számítottan több mint hat hónap telt el.

(11) A (10) bekezdés esetén a 10/A. § (4) bekezdésben meghatározott jogvesztő határidő e rendelkezés hatálybalépésének napjával kezdődik. [...]”

III.

[10] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a tekintetében részben megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.

[11] 2. Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdekében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

[12] Az indítványozó a másodfokú bíróság végzését 2020. augusztus 5-én vette át, az alkotmányjogi panaszt a jogi képviselője azonban csak 2020. október 6-án, azaz egy nappal a benyújtásra rendelkezésre álló határidő után terjesztette elő. Az Alkotmánybíróság főtítkára ezért felhívta az indítványozót igazolási kérelmének előterjesztésére. Az igazolási kérelmében az indítványozó előadta, hogy rajta kívül álló, elháríthatatlan ok miatt (a jogi képviselő csak levélben tudott a nagy távolság miatt az indítványozóval kapcsolatot tartani, a koronavírus járvány miatt azonban a bv. intézet minden levelet a beérkezését követően néhány napos karanténba helyezett) nem tudta tartani az Abtv. szerinti 60 napos határidőt. Az igazolási kérelmet az Alkotmánybíróság egyesbíróként eljárva elfogadta, így az alkotmányjogi panasz határidőben benyújtottnak minősül.

[13] Jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az alapügyben kártalanítási kérelmet benyújtott személy terjesztette elő az ügyét érdemben lezáró bírói végzéssel szemben, amely tekintetében további jogorvoslatnak nincs helye.

- [14] 3. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában hivatkozott az Alaptörvény I. cikkére, valamint 25. cikkére és 28. cikkére is. Ezek kapcsán azt Alkotmánybíróság az alábbiakat jegyzi meg.
- [15] Az indítványozó indítványában hivatkozott az Alaptörvény I. cikk (1) és (3) bekezdésének sérelmére is. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek, ugyanis ezen alaptörvényi rendelkezések vonatkozásában az indítványozó nem adott elő alkotmányjogilag értékelhető (sőt lényegében semmilyen) érvelést az ügye vonatkozásában. Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy az indítvány az Alaptörvény fent hivatkozott rendelkezése tekintetében nem felel meg a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek, mivel – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint – az indokolás hiánya {lásd többek között: 3058/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [11]; 3245/2016. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [10], [13]} az ügy érdemi elbírálásának akadályá.
- [16] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pont], hogy az indítványozó Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon. Az indítvány e feltételnek csak részben tesz eleget. Az Alaptörvény 25. cikke nem tartalmaz ugyanis az indítványozó számára Alaptörvényben biztosított jogot, így arra alkotmányjogi panaszt alapítani az indítványozónak nincs lehetősége {lásd például: 3258/2020. (VII. 3.) AB végzés, Indokolás [6]; 3248/2020. (VII. 1.) AB végzés, Indokolás [9]}.
- [17] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában hivatkozott az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére is. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy gyakorlata értelmében az Alaptörvény 28. cikkében foglalt, a bíróságoknak címzett jogértelmezési segéd szabály nem tekinthető olyan Alaptörvényben biztosított jognak, amelynek sérelmére hivatkozva alkotmányjogi panaszt lehetne benyújtani {3084/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [6]; 3176/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [18] 4. Az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, valamint az Alaptörvény II. cikke, III. cikke és IV. cikk (4) bekezdése tekintetében megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozó megjelölte továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány benyújtását részletesen indokolta, kifejtve az Alaptörvényben foglalt jogok sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó kifejezett kérelmet fogalmazott meg a bírói döntés megsemmisítésére nézve [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [19] Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [20] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panaszban a visszaható hatályú jogalkalmazás sérelmével összefüggésben állított alapjogi sérelem a bírói döntést érdemben befolyásolhatta, ami felveti a bírói döntés alaptörvény-ellenességének kételyét.
- [21] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján, a panasz befogadásáról szóló döntést mellőzve érdemben bírálta el.

IV.

[22] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.

[23] 1. Az Alkotmánybíróság korábban – hasonló ügyben eljárva – megállapította, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt igénybe vehető kártalanítás lehetőségét a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény (a továbbiakban: Mód. tv.) teremtette meg, a Bv. tv. szabályainak kiegészítésével. A rendelkezések 2017. január 1. napjától léptek hatályba, ezt követően

lehet tehát kártalanítási igényt előterjeszteni {lásd: 3154/2019. (VII. 3.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.), Indokolás [27], [28]}.

- [24] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a Bv. tv. 10/A. §-a 2021. január 1. napján hatályát veszítette, jelen ügyben azonban még kétségtelenül irányadó volt. A – támadott végzések meghozatalakor hatályos – leglényegesebb szabályok értelmében kártalanítás iránti igény attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek, a határidő elmulasztása jogvesztő. Nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének, ha e körülmény fennállása rövid időtartamra, de legfeljebb harminc napra megszakad azért, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt [Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdés]. Ebből az is következik, hogy a kártalanítási igény megállapítása szempontjából – az ismertetett rendelkezés tekintetében – az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének minősül, ha az több mint harminc nap időtartamra azért szakad meg, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt számára. Az Alkotmánybíróság ezzel kapcsolatban azonban azt is hangsúlyozta, hogy a rendelkezés természetesen nem azt jelenti, hogy a kártalanítási igényt a megelőző időszakra ne érvényesíthetné az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott. Az értelmező rendelkezés csupán annyit mond, hogy amennyiben a fogvatartás során harminc napot meghaladó időszakra olyan körülmények között volt az érintett elhelyezve, hogy a jogszabályban előírt élettér biztosítása következtében nem sérültek az alapvető jogai, akkor az azt megelőző időszakra vonatkozó kártalanítási igény érvényesítésére biztosított hat hónapos jogvesztő határidő ettől az időponttól veszi kezdetét, a további fogvatartás időtartamától és az elhelyezési körülmények további alakulásától függetlenül (lásd: Abh., Indokolás [29]–[31]).
- [25] Az Alkotmánybíróság azt is hangsúlyozta, hogy a jogalkotó a Bv. tv. átmeneti rendelkezéseinek Mód. tv. általi – a támadott végzés meghozatalakor hatályos – kiegészítésével a kártalanítási igény lehetőségét kiterjesztette azokra az elítéltekre, illetve az egyéb jogcímen fogvatartottakra is, akiknek az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő korábban bekövetkező sérelme a módosítás hatálybalépése előtt egy éven belül megszűnt vagy akik az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt az Emberi Jogok Európai Bíróságához (a továbbiakban: EJEB) nyújtottak be kérelmet, ha a kérelmet az EJEB a módosítás hatálybalépésének napjáig nyilvántartásba vette, kivéve, ha a fogvatartott az EJEB-hez címzett kérelmét 2015. június 10. napját követően nyújtotta be és a kérelem benyújtásakor a jogsértés megszűnésétől számítottan több mint hat hónap telt el. E különleges esetekre a kártalanítás általános szabályaihoz képest bizonyos körben – értelemszerűen – eltérő rendelkezések megállapítására volt szükség, így a jogalkotó egyértelművé tette, hogy az utóbbi esetkörben az igény benyújtására nyitva álló jogvesztő határidő egységesen a módosítás hatálybalépésének időpontjától, azaz 2017. január 1. napjától kezdődik (lásd: Abh., Indokolás [33]).
- [26] 2. Az indítványozó álláspontja szerint a bíróságok végzései – más alaptörvényi rendelkezések mellett – sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvét, mivel a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmába ütköznek annak következtében, hogy a bíróságok olyan követelményeket állítottak az indítványozó jogainak érvényesítéséhez, amelynek megfelelni nem tudott, hiszen a bírósági döntésekben felhívott és terhére értékelt, az igényérvényesítésre előírt jogvesztő határidő a vizsgált időszakban még nem is létezett, nem volt hatályban. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság mindenekelőtt a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás tilalmával kapcsolatos gyakorlatát vázolja fel.
- [27] 2.1. Az Alkotmánybíróság korábban rögzítette, hogy az *ad malam partem* visszaható hatály tilalma elsősorban a normaalkotással szemben megfogalmazott elvárás, hiszen a jogbiztonság elvéből vezethető le a visszaható hatályú jogalkotás tilalma is, amelynek magját a jogalkotási törvényben is megfogalmazott azon tilalom adja, mely szerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé {30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [15]}. Az Alkotmánybíróság megállapította azonban azt is, hogy alaptörvény-ellenesség nemcsak a jogalkotással, hanem a visszaható hatályú szabályalkalmazással összefüggésben is felvethető, ha a jogviszony vagy a jogvita létrejöttékor még nem létező – vagy nem hatályos – előírás alapján bírálnak el egy ügyet {3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [16]; 3314/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [32]}.

- [28] 2.2. Az Alkotmánybíróság korábban – az Abh.-ban – kifejtette, hogy a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdés utolsó mondata nyilvánvalóan az új kártalanítási jogintézmény hatálybalépését – azaz 2017. január 1. napját – követően előforduló megszakadási körülmények tekintetében alkalmazandó. Ez a jogszabály szövegéből is egyértelműen következik, hiszen az értelmező rendelkezés alkalmazási körét egyértelműen a 10/A. § (4) bekezdés – a rendelkezés szóhasználata szerint: „[e] bekezdés” – vonatkozásában állapítja meg. A Bv. tv. – jelen ügy indítványozója is – irányadó átmeneti szabályai, így a 436. § (10) és (11) bekezdései azonban nem tartalmazzák a fenti, megszakadásra vonatkozó előírást, sőt kifejezetten rögzítik, hogy a jogvesztő határidő 2017. január 1. napjától indul. Magától értetődő ugyanis, hogy a fentiekben említett időszakban még nem is létező jogintézmény vonatkozásában előírt kötelezettség (igényérvényesítési határidő) betartása fogalmilag kizárt a jogintézmény hatálybalépését megelőzően. Amennyiben tehát az eljáró bíróság a vizsgált időszakban még nem létező jogszabályi kötelezettség megkövetelésével, azaz az elbírált időszakban még nem hatályos jogszabály alkalmazásával dönt a kérelmező számára hátrányosan a kártalanítási igényről, abban az esetben ezzel a jogértelmezéssel megsérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében garantált visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát (lásd: Abh., Indokolás [37]–[39]).
- [29] 3. Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján megállapította, hogy az indítványozó jelen ügy vonatkozásában 2013. október 10. napjától 2019. augusztus 6. napjáig (tehát a kártalanítási kérelmének előterjesztéséig) folyamatosan valamilyen büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodott. Az indítványozó a Bv. tv. szerinti kártalanítási kérelmét 2019. augusztus 6. napján – tehát a Bv. tv. 436. § (11) bekezdésében előírt határidőn belül nyújtotta be (megfelelve a Bv. tv. 144/A. §-ában foglalt követelménynek is). Az eljáró bíróságok a fentiekben ismertetett fogvatartási időszakból a 2017. december 19. napját megelőző időre nem tartották megállapíthatónak a kártalanítást, mivel 2013. október 10. napja és 2017. december 19. napja közti időintervallumban – több mint 30 napig – megszűntek a jogsértő elhelyezési körülmények.
- [30] Az Alkotmánybíróság észlelte, hogy a bíróságok a kifogásolt döntéseikben egyértelműen az ügy elbírálása idején hatályban volt Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdésének utolsó mondatában található értelmező rendelkezést alkalmazva döntöttek az ismertetett módon, annak ellenére, hogy – amint ezt az Alkotmánybíróság korábban megállapította – a szóban forgó értelmező rendelkezés nyilvánvalóan az új kártalanítási jogintézmény hatálybalépését – azaz 2017. január 1. napját – követően előforduló megszakadási körülmények tekintetében alkalmazandó (vesd össze: Abh., Indokolás [37]).
- [31] 4. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az eljáró bíróságok – az átmeneti rendelkezéseket figyelmen kívül hagyva – a Bv. tv. 10. § (4) bekezdésének alkalmazásával (az érdemi vizsgálat nélkül elutasított időszak egy részére nézve) olyan körülményt értékelték az indítványozó terhére (2013. október 10. napja és 2016. december 31. napja vonatkozásában), amelyet 2017. január 1. napját megelőzően nem ismerhetett, annak eleget nem tehetett. Az eljáró bíróságok említett jogértelmezése tehát a vizsgált időszakban még nem létező jogszabályi kötelezettség megkövetelésével, azaz az elbírált időszakban még nem hatályos jogszabály alkalmazásával döntött az indítványozó számára hátrányosan a kártalanítási igényről, és ezzel megsértette az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében garantált visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát.
- [32] 5. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Szegedi Törvényszék mint másodfokú bíróság az 1.Bpkf.1200/2020/2. számú, valamint a Szegedi Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja a 19.Bv.1921/2020/2. számú, az alkotmányjogi panaszban megsemmisíteni kért végzéseikben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmét eredményező jogértelmezést fejtettek ki, ezért az említett végzéseket az Alkotmánybíróság megsemmisítette.
- [33] Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság az ügyben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a sérelmét megállapította – állandó gyakorlatának megfelelően – a támadott bírói döntések alkotmányosságát az Alaptörvény további, sérülni vélt rendelkezéseivel összefüggésben nem vizsgálta.
- [34] 6. Az Alkotmánybíróság mindezekkel együtt hangsúlyozza, hogy jelen döntése nem eredményezi azt, hogy az ismételt eljárás során minden sérelmesnek vélt körülmények között töltött fogvatartási napra helyt kell adni az indítványozó kártalanítási kérelmének. Jelen döntés következménye ugyanis csupán annyi, hogy a jogállamiság követelményének megfelelően a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmának betartásával az indítványozó

által sérelmesnek vélt fogvatartási időszakot a fentebb leírtaknak ismeretében kell vizsgálni, az Alaptörvény és az irányadó alkotmánybírószáki gyakorlat alapján.

Budapest, 2021. június 8.

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Handó Tünde s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírószáki ügyszám: IV/1815/2020.

